

**Concionum R.P. Ludovici Bourdaloue è Societate Jesu, in
quadragesimam. Tomus ...**

Bourdaloue, Louis

Augustae Vindel. & Dilingae, 1715

In Feriâ IV. primæ hebdomadæ: De Religione Christianâ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69027](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-69027)

XIIII
 IN FERIA
 QUARTA
 PRIORIS HEBDOMADE
 CONCIO.

DE CHRISTIANA RELIGIONE.

Responderunt JESU quidam de scribis & Phariseis, dicentes: magister, volumus a te signum videre. Qui respondens, ait illis: generatio mala & adultera signum querit, & signum non dabitur ei nisi signum Jonæ Prophetæ. *Matth. 12,*

REGINA CHRISTIANISSIMA,

Stuc ut postulent à Christo Pharisæi, curiositas impellit eaque arrogans, captiosa, ac maligna. Curiositas arrogans, cum enim illos in preces humiles par sit descendere, atque ita signum quod poscunt, tanquam beneficium e blandiri, quasi satis sit ad impetrandum, illud velle, pro jure suo quodam,

dam, velut debitum imperare atque exige-
re videntur. *Magister volumus.* Curio-
sitas captiosa; haud alio si quidem consi-
lio, Evangelistā teste, ad eam petitionem
aggrediuntur Christum Servatorem, quām
ut ejus potentiam periclitentur, & dolis va-
stè adhibitis circumveniant. *Tentantes eum, Lue. 11,*
signum de celo quarebant. Curiositas ma-
ligna, cūm veteratores illi id unctione spectent,
ut exitium Christo moliantur, certi vel ipsa
miracula quæ patrat, verttere in ipsum, seu
crimina totidem, quibus & usi tandem sunt
ad eum calumniandum & opprimendum.
Hinc enim Christus, dum respondet ad
quæsita, zelum illis non cælestis sapientiæ
solum, sed & sanctæ indignationis plenum
ostendit. Hinc eorum curiositati non ali-
ter satisfacit, quām ut unā exprobret incre-
dulitatem; *generationem malam vocans &*
adulteram. Hinc denique ad divinum eos
citat tribunal, probè intelligens, signum ab
eo, sed frustra, assignandum, eò duntaxat
valitum ut eorum improbitatem coar-
guat atque malitiam. *Viri Ninivita sur-
gent in iudicio adversus generationem
istam.*

Habetis in his quæ dixi, christiani Audi-
tores, Evangelicæ lectionis summam, & in
Pharisæorum exemplo, quæ nos inter &
Deum fieri solent. Miracula poscimus,
queis fidei nostræ imbecillitas firmetur, Vo-
tis

nis vel nunc nostris indulget Deus : offensio
optata : sed nos illa non movent, fructumve
uilem afferunt : & eorum abuso perseve-
rantia nostra in peccatis eò aggravescit ma-
gis, quò est magis voluntaria : ex nostra
quango perversitate morumque corrupte-
lā, ut & obstinata olim Phariseorum mali-
tia, fluit illa tanquam è pestifero fonte. At-
que hoc ipsum est quod divinus Magister in
illis Iudeis, si superis placet, robustioris
anum sapientibus damnat, damnabitque in
nobis ipsis, in eorum infidelitatem delabi-
si contingat. Scitum est illud Tertulliani
pronuntiatum, quod & christiana profes-
sionis formam ac veluti characterem pro-
sus exprimit: nimirum post Christi adven-
tum supervacaneam, certè non utilem no-
bis deinceps, multò minus necessariam,
curiositatem esse. Quoniam Evangelio pro-
mulgato, nihil nobis jam restat nisi ut cre-
damus, ut rationem nostram suavissimo fi-
dei jugo submittamus. *Nobis curiositate
opus non est post Christum, nec inquisitione
post Evangelium.* Ita ille. Ausus ego Ter-
tulliani sententiam augere, addo, si fas sit
nobis christianis inquirere denuò in fidem
& fidei nostrae mysteria, eadēque pro jure
nostro scrutari, Christum & ejus Evange-
lium suppeditaturum nobis unde non con-
vincatur meis nostra solūm, sed & curiosi-
tas afflatum nostra satietur. *Quid ita? quo-
nam*

niam Christus in suâ personâ miracula no-
bis exhibuit tam splendida tamque aperta,
nemo ut iis, si modò mente sit aliquâ prä-
ditus, obsistat. Quibus si non afficiuntur,
tribuendum hoc naturæ nostræ pravitati,
quæ criminosa nobis futura est apud Deum
& satis supérque erit ad judicii ipsius severi-
tatem omnem in nos actuendam. Gra-
vissimam hanc materiam tractaturus ho-
diernâ die, Regina christianissima, pos-
sumne commodius operam in eo me-
am prästare, quam coram maiestate
tuâ, cuius sensus & exempla his auditori-
bus meis, rei, quam probate aggredior,
aperta totidem & manifesta esse debent ar-
gumenta. Ecquod enim mirabilius à chri-
stiana Religione perfici opus potest, quam
si mediâ in Aula, in ipsoque aedè regali so-
lio, ad sanctimoniam non vulgarem Regi-
nam promoveat longè maximam, & vel ex
eo uno, nonne meritò colligere nos opot-
tet, Religionem hunc non fortunæ, non
casui, non hominum industriae, sed om-
nipotenti Deo esse necessariò tribuendam?
Faxit idem ille Deus, Auditores christiani,
ut tale ac tantum miraculum in testimoniu-
m contra nos olim non cedat. At, non
possim ego minari idem vobis quod Chri-
stus omnibus universim, cum Reginam
proponit ad exemplum. *Regina surget in*
judicio. Agebat Christus Servator de Regi-

March. 20.

na profanis superstitionibus implicita; ego de eâ loquor, quæ Christianam Religionem, per quâm Religiosè profitetur. Illa plaga australis Regina, ob id unum commendatur tam impensisè, quod Regni procul egressa finibus, mortalitum sapientissimum auscultaverit. Sedenim præterquam quod Christi ipsius sapientiam ac sermonem excipis, Regina Christianissima; quid non hoc loco dicendum suppetat, de fidei tuae integritate, de divinæ gloriæ studio, quo flagras, de tuâ in gallicum populum pietate, de vigili & sollicita tuâ in egenos charitatem, de feruidis illis longisque precatiōibus, quas partim in templo, partim ie sanctiote tuo conclavi fundere ad Deum non cessas; de tot, tamque piis functionibus, quæ vitæ tempora tam pulchre distinguunt, nec minori nobis sunt admirationi quâm fructuoso ad pietatem exemplo: atamen non ea es, Regina Christianissima; quâ à me debitas hodie virtuti tuae laudes, sed pia ac salutaria vivendi præcepta exp̄etes; quapropter pietatem tuam planè regiam quâ possim ut juvem, ad sancti spiritus opem & auxilia necessaria per eam impetranda, Beatam Virginem suppliciter saluto. *Ave Maria.*

PARS I.

NON abs te Pharisæi, quod hoīerna significat Evangelij lectio, Cū Christum pet-

pernoscerē studebent, quamquam haud satis sincerē, prodigium, cuius auctor ipse & opifex esset, ab eo poposcerunt. *Magister volumus à te signum videre.* Faten-
dum enim, inquit Augustinus, prodigiorum genera esse duo; alia, quæ à Deo, alia, quæ ab hominibus proficiscuntur. Alia, quæ admirationē movent, quoniā insignia sunt immensae Dei potestatis testimonia. Alia, quæ id habent, meri-
tum ut injiciant horrorem & odium sui, quoniam tristes sunt huīnāe perversitatis ac maliitia structus. Illa, quæ reveremur, & miracula vocamus. *Hæc, quæ habemus in monstribus.* *Volumus à te signum videre,* inquit in Christo Pharisæi. Quid agit Christus? accipite. In eo consistit concionis huius summa. Ex his prodigiis ita bisāriam distributis, ostendit unum, quod à Deo solo patrari potuit, & omnes veri miraculi numeros habuit; fidem dico Ninivitarum, quos Jonæ sermo, vitiorum omnium colluvie abstractos, reduxit in viam. Aliud simul objicit prodigium longè discrepans & ab iis solis profectum, eorum videlicet infidelitatem. Igitur ut nos in Pharisæis illis morēsque nostros recognoscamus, christiani Auditores, satis est accommōdemus nobis ipsi duplex illud prodigiorum genus; factā statū illorum contentioē cum nostro, fateti cogemur non minus convenire in nos

Christi

Christi reprehensionem, quām in falso
illos p̄t̄cā legis Doctores. Nos, quo sen-
su Christus intelligit, in *prava* & *adulteria*
progenie æque atque illos fortasse censem-
dos; pari denique ratione ad formidolosum
illud judicium vocari nos posse, ad
quod eosdem his verbis arcessit. *Viri Ni-*
nive surgent in iudicio cum generatione ista.
Contendo enim, & verbis duobus parti-
onem concionis complector, hanc, quo
percipite; contendo, Christum in Religi-
one sua constituendā, miraculum exhibui-
se nobis multò clarius & insignius, quām sit
Ninive conversa ad Deum; Evangelica vi-
delicet legis propagationem, quod fidei mi-
raculum appello. Hoc primum; contendo,
huic miraculo quotidie à nobis opponi
infidelitatis prodigium, infidelitatis, in-
quam, magis monstrōsæ, magisque dam-
nandæ, quām sit ipsa Pharisæorum infidel-
itas; hoc alterum erit concionis caput. Ite-
rum dico, duplex prodigiī genus, illud,
quod naturæ vires superat, & est divinum;
universus nempe terrarum orbis vitiis & er-
roribus suis, per Evangelii publicationem,
levatus. Hoc, plus satis naturale atque
humanum, at prodigiī genus quoddam,
infidelitas videlicet nostra. Geminis illis
nominibus ac titulis contra nos utetur in ju-
dicio suo Deus, ni nos metipsoſ manuē ju-
dicando, occurrere illi studemus. Mi-
racul.

raculum fidei, quod videndum nobis & oculis nostris assidue veluti confrectandum, objicitur. Infidelitatis prodigium, quod non satis caverimus, quod vultu tegimus ac velamus sedulò, nec sinimus foras eminente. Miraculum fidei, quo salutaris pudor nobis imponetur, christianæ Religionis excellētiā ac nobilitatem demonstrando; infidelitatis prodigium, quod, ni cāvetis, posteaquam innocentiae vestræ fuerit labes, aeternæ reprobationis est materia fortassis ac seges futura. Est utrumque illud caput attentione vestrâ singulati dignum.

Ut ad Christi sententiam excutiendam statim accedam, remque gravissimam, quam explanandam suscepi, suis quasi ponderibus ac momentis exactinē, rite cognosci debet prodigium illud, quod in mundi conversione & christianæ Religionis constitutione positum esse dixi, &, post Hieronymum, fidei miraculum appello. Ac quotiam mitiimè dubium est, quin miraculum illud sit unum e gravissimis argumentis quo Deus contra nos utetur, si nos in reprobis esse contingat, formam illius aliquam habere nos oportet, ad acertimos Religionis sensus in animis nostris exsuscitandos; scio materiali hanc grandem: & esse prorsus supra mortaliū omnium captum, Quapropter simplice ac nitidâ Chrysostomi ex-

R. P. Bourd. Quadrages. S. pos.

positione, quæ in Homilia quadam ipsius existat, hæc nos oportet. Rem a simus ex eo, quod illius typum exitus docet sanctus Antistes, ex Ninivitarum vide licet conversione, fructuque mirabili, qui Jonæ concionem est consecutus. Hunc in modum factum insigne sacer historicus prodit.

Jonas fugitivus, cùm frustra detrectaret Dei mittentis imperium, pudore consulus, noxamque lugens admissam, jubetur denud Niniveni proficiisci. Divina obsequitur voluntati; dat se in viam: tametsi ignotus, ascendit nihilominus in concionem: missum se significat ac legatum à Deo; populosq; urbi cladem denuntiat & exitum intra breve tempus importandum. Haud alios ponit vitæ terminos terrificus vates, quām dies omnino quadriginta: haud aliud assert argumentum prædictionis funeste, quām prædictionis ipsius eventum. Habuit illa fidem, nulloque alio teste permora civitas, vitiis, inquam, omnibus dedita civitas Religionis, ut videbatur, ac legis jam penè omnis expers, in docilis, impatiens disciplinæ ac doctrinæ cœlestis, quam prophetæ cæteri frustra instillare tentaverant, huic auscultat, (qua munitatio dexteræ Excelsi fuit) & auscultat reverenter; colligit se, placare parat iratum Numen, expiatque pœnitentiâ maximè austerâ

& illustri. Non ullus ordo, non ætas, non sexus est pœna immunitus. Rex ipse, teste scriptura, folio relicto, dat se in gemitus & lamenta summissus & abjectus. Quin & ad infantes, indicta ab Rege, jejunii lex pertinet. Nemo non sacro ac cilicio horrenti indutus, nemo non cinere conspersus caput cernitur, in efficacis ac prompti doloris signum, Deinde tanta fit tamque universa morum conversio, prorsus ut ad littoram vaticinatio compleatur, & *Ninive subvertetur*. Si quidem, ut pulchrè Chrysostomus animadvertis, non jam Niniven illam videoas facinorosam ac perditam, Deoque exosam, sed, positis vitiorum exuviis, omnino novam ac sanctam, veteris ruderibus ac ruinis inædificatam Niniven. At cuius ope? hominis unius, cuius fatidica vox est audita; qui divino Numine constitante, innumeros mortales, cœlestis vindictæ terroribus mollitos ac subactos, in salutis viam deduxit. En miraculum, ajebat Christus incredulos & pervicaces Judæos compellans, en miraculum, quod in damnationem cedat vestram; quod improbitatem vestram convincat. Ajo ego christianis omnibus in vita am cœno defixis, en miraculum vobis à Deo propositum, ut typus alterius magis stupendi, magis supra captum hominis positi, ad vos convincendos & à terrestribus bonis abstrahendos magis ac-

S 2

com-

276 *De Christiana Religione.*

commodati: accipite illud animo præjudiciis omnibus vacuo atque expedito, idemque mecum sentietis haud dubie.

Fuit Jonas ad pœnitentiam Ninivas adhortans, quoddam Judæis propositum a Christo signum. Aliud hodie proponere consilium est, quod christianis omnibus signum & argumentum oportere contendo. Felix si verborum pondere, mentibus illud vestris altius insculpere valeam! Conversionem dico non jam urbis, non jam provinciæ usiūs, sed orbis universi, conversionem, quam Jona ipso major Christus homo idem ac Deus perfecit. *Et ecce plu quām Jonas hic.* Ponamus, Christum Deum non esse. Obliviscamur istuc tantisper, nondum hic agitur qui sit, sed quid egerit. *Quid egit?* uno verbo rem omnem absolutam; id videlicet quod nunquam satis intelligere possumus, quod assidue meditari nos oportet, dā mihi, Domine Deus, illud ut enuntiem verbis idoneis, & oratione non vivida minus, quām accurata futura est & veritati consentanea. *Jesus Christus Mariae* re ipsa, Josephi, hominum opinione, Filius, ille ipse, de quo Judæi inter se, *nonus hic est fabri filius?* mutare aggreditur universi faciem orbis, exterminare superstitionem, errorem, Idololatriam; puriorum veri Numinis cultum ubique ac Regnum constituere. Consilium illo utique dignum,

Matth. 12.

Matth. 13.

at vastum & immensum, cuius & successus
prosperos mox cognoscetis. Eam in rem
quos seligit? discipulos duodecim, idiotas,
rudes, ignaros, imbecilles, vitiis & ipsis suis
obnoxios, quos tamen ita divino comple
spiritu, ut uno die, ut horae momento reddat
operi tanto prorsus idoneos.

Et verò ex idiotis, aut, ut Christi ipsius
verbis utar, ex hominibus *corde ad creden*
dum tardis, occultâ spiritus, quem cælo de
mittit, potestate, homines efficit servidos,
animosos, charitatis homines ac fidei plenos.
Ergo, persuasis utitur ad persuadendum.
Piscatores illi, viri illi debiles, illa, quemad
modum Paulus loquitur, *mundi purgamen*
ta, Apostolatus gratiâ roborante, hunc ter
ratum omnium orbem emendandum, de
bellandum, Christi jugo subjiciendum inter
se partiuntur. Non alia sunt novis bellati
bus arma, quam animus malorum omni
um partiens, non opes aliæ, quam summa
retum omnium penuria. Non consilium
aliud, quam ruidis & imperita simplicitas;
attamen, quis credit? cedunt illis omnia.
Enuntiant mysteria, quæ sapientis cuiusque
ratio respuat; & fidem illa inveniunt, Evan
gelium annuntiant humanis appetitionibus
planè contrarium, & recipitur. Dynastis ac
principibus, Doctis & sapientibus hujus se
culi, hominibus mundo adiictis, in sensus
& voluptates demersis proponitur, &c ad

Lue. 24.

2. Cor. 4.

S 3 mit

mittitur. A pauperculis regi se simunt Dy-
stælli; doceri se docti ab illiteratis, à no-
vi; illis crucis præconibus vita melioris præ-
cepta perunt nullis non voluptatibus homi-
nes dediti, & voluntariae vexationis ultrò
ac pœnitentiaæ severioris subeunt jugum.
Ex his omnibus coalescit societas & cætus
hominum quidam tam pius, tam sanctus,
tam castus, omnibus virtutum omnium
numeris tam absolutus, tam insignis, ut
Ethnicis etiam ipsis haud levem moveat ad-
mirationem.

Neque hoc satis est; imò magis mirum
videri debet quod subjicio. Fides scilicet
illa vix est à duodenis Apostolis cœpta vul-
gari, cùm eam oppugnant hostes innumeri,
nulli non Reges triste illi bellum indicunt.
Farale illud monstrum Diocletianus, Rerum
Dominus, eandem studet extinguere, poli-
ticis ad id rationibus adductus. Sedenim
invito illo, tótque christiani nominis hosti-
bus acerrimè, sed frustra connitentibus, tam
solidis constituitur fundamentis fides illa, ut
labefactari nullà jam ratione queat. Eam
tuentur ac defendunt infiniti mortales eti-
am effuso sanguine; videoas è quovis ordine,
qui gloriae habent ejus causâ, ceu victimas
totidem, jugulari, mactari. Tenellæ Vir-
gines, quarum nemo numerum ineat, in
molli ac delicto corpore, testimonium
idem ipsis perhibent, & acerbissimis se lata
devo-

devovent cruciatibus. Succrescit illa, propagatur ac funditur, non per Judæam solum, in qua est exorta, sed & ad extremum usque orbein, ubi Hieronymi jam ætate, quemadmodum ipse annotat ut prodigum quoddam, Christus non à Barbaris modò, verùm etiam à Doctissimis gentibus colebatur; puta Romæ, ubi Christi in cruce suffixi Religio brevi prævalet; in Cæsarum Palatiis, in quibus ad Ecclesiæ suæ stabilitatem, in mediâ Deus iniquitate, ferventissimos excitat sui Numinis cultores: postremò, istuc observatote, maximè eruditio, Augusti videlicet, seculo, quod Deus elegit potissimum, ut naturam magis ostenderet hujusce legis, quam solam humanæ sapientiæ ac rationis superbiam omnem superare oportebat. Ut naœta sit ab ipsis incunabulis, (fateamur istuc cum Chrysostomo, Auditores) ut naœta sit fautores & patronos, queis indigebat, ut pacatus fuerit ejusdem ortus, sexcentis aliis nominibus Dei opus eset illa nihilominus dicenda. Sed eam constitui inter vexationes, imò per vexationes ipsas; nunquam efflorescere magis, quām cùm impugnatur violentissimè, ipius asseclatorum sanguinem crudeliter effusum, esse, quemadmodum loquitur quidam è priscis Patribus, veluti fœcundum illius germen, quò plures ferro & igni perimuntur, eò plures per Evangelium procreari;

280 *De Christiana Religione.*

crudelitatem, quæ in quibusdam exercetur, illecebram & invitamentum aliis esse, Tertulliani vocem Deo ad litteram implente, in christianis crudelitas illecebra est facta, Vastum illud Ecclesiæ corpus, dum sua membra torqueri, laniari, truncari, extinguere videt, nec agit aliud quicquam, tam subito tamque prodigiosè succrescere, a christiani Auditores, istuc est unum ex iis miraculis, ad quæ humanam prudenter obmutescere, Deoque infinitam potentiam revereri necesse est. Atque hoc ipsum est quod in oculos nostros quotidie incurrit; miraculum illud familiare, cuius ipsi spectatores assidui sumus ac testes. Videmus quippe, fremente nec quicquam Daemonem, terrum orbem sub Christi signis militantem, hominis illius pariter ac Dei, qui *Judas scandalum, gentibus stultitia fuit, cultui subiectum. A domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.*

Atque ut mentes nostras antiquum illud ac vetus miraculum magis scribet, Deo visum est instaurare idem ac revocare postremis his temporibus, Nota res vobis, Auditores christiani, Franciscus Xaverius, solus, nullo alio adminiculo ac praesidio, quam Verbi & Christi, quem annuntiabat, in Orientali plaga, novum orbem ad veri Numinis notitiam ac cultum traduxit. Pagani erant Idolorumque cultores; persuasit il-

1. Cor. 1.

Psal. 117.

lis eandem fidem, formavit in eandem vi-
ta sanctimoniam; eundem pietatis ardo-
rem, idem martyrii studium injectit; que-
cunque de pristina illa, tamque perfecta
Christi Ecclesia maximè heroica & stupen-
da memorantur, spectanda illis proponens.
Qui autem illud? iisdem adjumentis, iis-
dem obicibus perruptis, eodem successu,
quasi gaudente Deo, in illo Apostolorum
successore referre ac renovare quæ poten-
tissima ipsius manus per Apostolos ipsos pa-
traverat, exemplisque præsentibus redi-
dere fide digniora, quæ de priscis ætatibus
Annalium nostrorum monumenta prodi-
dere.

Contendo autem, christiani Auditores,
his peractis nihil jam nobis fas esse miracula,
quasi pro jure nostro, poscere atque expe-
ctare, & Pharisaeis esse nos pejores, hac il-
lorum verbasi usurpemus *volumus signum*
videre. Quid ita? quoniam constat, illam
mundi conversionem, qualēam eam, quam-
quam imperfectē, descripsi, perenne ac per-
petuum miraculum esse. Quam in rem
tria nobis observanda, quæ sunt illius ad-
juncta totidem. Miraculum videlicet illud
cæteris omnibus miraculis longè antecelle-
re: ex aliis omnibus necessariò proficisci;
cætera omnia confirmare, atque adeò (quæ
consecutio tristis quidem est sed necessaria)
ad nostram institutionem ut morum emen-

S (ratio-

dationem ni conductit, aeterna in caput nostrum supplicia accersere oportere. Utinam ah! ex linguis illis igneis, quae Apostolorum olim verticibus institere divinitus, unâ nunc aliqua sim instructus! utinam eodem quo illi spiritu sim hoc loco inflammatus, ad veritatem hanc omnium cordibus insculpendam!

Sic est, Auditores christiani; orbis universi conversio, juge prodigum est, quod nulla unquam infidelitas deleat. Ita vita illa est cunctis Patribus, ac nominatim Augustino, cuius quidem testimonium esse hic potest regulâ loco. Hoc enim argumento Paganos convincere solebat sanctissimus Doctor, cum diceret; quoniam aliis miraculis, quae sunt certissima nobis argumenta, fidem derogatis, certè juxta systema vestrum, miraculum unum insigne agnoscere vos oportet, orbis videlicet universi à sedâ Dæmonum servitute ad Christi Domini cultum, citra miraculum ullum, traductionem. Hoc enim ipsum quod nec est, nec esse potuit, omni miraculo majus esset habendum. Et verò, pergit Augustinus, cui potissimum causæ ingens illud opus tribuerimus, quam infinitæ Dei virtuti? non ingenii profecto dotibus; non eloquentiæ facultati. Nam ut fuerint Apostoli tam eloquentes, tam à doctrinis parati & instructi, quam earum in opes erant, nemo ignorat quid eloquentia, quid

quid humanæ possint profanæque litteræ, aut potius satis supérque notum est, quām leve in his præsidum sit, ubi morum agitur emendatio; & Platonis exemplum, qui, cūm omni Philosophiæ suæ auctoritate, Paganum vel unum legibus suis astringere nunquam valuit, satis ostendit, Petrum Apostolum, gravioribus actum momentis cūm provincias, cūm Regna legis Evangelicæ jugo subiecit. Neque verò proseminalata illa per vim atque consita dicatur, primum si quidem documentum traditum Apostolis à Christo, tale fuit; mittere se illos velur agnos imbelles, luporum incuribus objiciendos. *Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.* Luc. x. Id adeò intellexere illi, ut nullâ vitæ defensione tentatâ, haud secus ac mansuetæ pecudes, confici se siverint & crudelissimè contrucidari. Per armorum vini incrementum accepit mahumetica Religio: per rebellionem Hæresis, per patientiam & humilitatem lex christiana. Nec progresus ille tantus legis hujus suavitati tribui debet, & moralis doctrinæ dissolutioni; hæc quippe lex rationi quantumvis consona, nihil habet quod animum non deprimat, nihil quod corpus non castiget. Facilè intelligas quî sit factum, ut absque miraculis invaluerit Paganismus, quippe qui saveret apertè humanis appetitionibus; flagitia nulla non permitteret; & eam in partem suo-

pro

pte nutu ac pondere fertur communis hominum natura. Hoc verò quis intelligat, legem, quæ amorem inimicorum, quæ suum met odium præcipit, tot sautores, tot sedatores habuissè? non debetur ille fideli progressus humanæ mentis inconstantia: eò si quidem nunquam perpulit quantumvis causa mortaliū mens, ut sibi vindicta, ut illicitis sibi voluptatibus interdiceret, ut carnis perulantiam penitus edomaret. Quid ex his consequens est? iterum dico, Deum illum unum, quem colimus, Deum, inquam, omnipotentem, potuisse tale suscepimus, faustos ad exitus, quos videmus, producere, nec immerebit Christum Servatorem, quamquam de se ipse prædicaret, dixisse, à Dominō factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.

Neque hoc satis est. Dixi, miraculum illud miraculorum omnium maximum esse. Quis istuc in dubium vocet? ac, si peccatoris in veterati conversio, ex Gregorii mente, Deo difficilior, & eo sensu longè mirabilior est, quam mortui reditus ad vitam, quid censendum de tot populorum ad Deum conversione, qui in Dæmonum cultu nati & educati, tam altas in eo velut radices erant? planius istuc faciamus. Sunt adhuc in mundo, in mundo, inquam, christiano, homines irreligiosi, homines impii; noti illi sunt vobis: homines fidei & moribus atque

athei, ita obfirmati in vitiis, ut vix satis sint miracula cuncta ad eos inde deducendos. Vos estis cum illis fortasse vitæ rationibus, assiduoque usu nimium conjuncti. Igitur, Psal. 76. quæ dexteræ vis est excelsi, quæ non adhibenda sicut potestas prodigiosa ad Christo lucrisfacientidos, non dico flagitosos & impios homines, sed multò magis obstinatos, & à Christo magis alienos, quorum mutatio non minus prompta, quam sincera, Christianæ fidei decus & ornamentum sicut insigne. Quid dicatis (mentem hoc meam aperiet ac persuadet id quod miraculum miraculo ipso majus appello) quid dicatis, si verbi, quod vobis annuntio, potestate coactus, unus aliquis ex impiis illis, qui in perditis ac desperatis habentur, resipiscat vestro in conspectu, redeatque tandem ad Deum, atque ita redeat, ut abdicata palam impietate, repente se christianum profiteatur, christianam reipsa vitam instituat? quid dicatis, si post invictam multorum annorum obstinationem, exeat nunc hac concione, intimo affectus doloris sensu, ac certus humili pœnitentiâ, illata per impietatem suam mala resarcire; fingine miraculum potest ad vos permovendos aptius? hoc ipsum autem quod admirationem vestram magis moveat, quam afficiat pectus, hoc ipsum, inquam, est, quod plus millies contingit apud christianos; nec triumphus ab fide

no-

XV

Isai. 59.

nostrâ frequentior est relatus , quâm de serocibus , auris & pervicacibus illis ingenîs quæ sensim in viam disciplinamque suam deduœta , tam tractabilia & ad capessendam virtutem tam cerea , quâm pueros effect. Hac prima fuit Ecclesiæ soboles , & stufa reluctantæ tenebrosæ sedis principe , oculis nostris subiecta sunt exempla id genus illustria , cùm Deo visum , *cujus non est abreviata manus* , referare gratiarum suarum thesauros , eosque in illa misericordia sua vasta destinata ad gloriam , largè profundere ; exempla , inquam recentia , quorum & testes ipsi suimus & admiratores haud tardi. Hoc unum cùm dico , non plus dico , Auditores , quâm si persequar nominatim quæ facis Annalibus consignata sunt , & constantissimâ traditione testata ?

Addidi , (atque hoc mihi validius multò videtur) miraculum illud cætera omnia miracula necessariò subsequi. Et vero , quærit Chrysostomus , & post eum Angelicus Doctor , in Summa sua adversus Gentiles , quæ ratio præter miracula , quorum testes ipsi fuerant , permovere potuit primos Christi sectatores ad legem mundo , carni & sanguini odiosam amplectendam ? arguit Julianus Augustus inconstantiae nimiaque credulitatis Apostolos , quasi inconsulte ac temerè Christum Servatorem sunt securi. Sed ut quis ita judicet , inquit Chrysostomus ,

mus, tam impium esse oportet quam sit ipse Julianus? etenim, pergit idem sanctissimus Antistes, an levitatis erat, ad illum se applicare, qui in certum promissorum pignus, & cæcis ab ipso ortu visum, & mortuis quadridianis vitam restituebat in eorum conspectu? suspicaces ut erant & cupidi, quales describuntur in Evangelio, an caduca omnia posthabuissent Christum ut sequerentur, ni fidem apud ipsos inventissent ejus miracula; & poterant illi, dum ea coram intuerentur, à doctrinâ, quam traderet, amplectendâ temperare? relicto illo turpiter, immo abjurato inter acerbæ necis primordia, rediissent desertores ad signa; gessissent se pro ejusdem commilitonibus ac discipulis multò apertius quam antea, ni Christi reditus in vitam insignis & contestatus, eorum, ut Hieronymus loquitur, fidem velut sepulcam suscitassent? Juvissetne dari in vincula, vexari, agi in crucem, ut essent gloriose hujus resurrectionis testes, ni talis miraculi clara & aperta veritas dubitationes eorum omnes discussisset? Unde tam subita Pauli, Christum persequentis, in Evangelii præconem transformatio? potuitne miraculum edi tam illustre, citra miraculum aliud; & Judaicæ legis tam vividus defensor, tam ardens paternarum traditionum emulator, Galat. 1. suissetne earumdem unquam desertor, ut illius sectator fieret disciplinæ, cuius ruinam

MQ-

moliebatur, ni Deus, quà Damascum ite habebat, equo dejectum, sacróque peritum horrore, in novum prorsus hominem commutasset? nonne ipse fatebatur in Synagogis, Christo se adhærescere compulsum, ne cælesti, qua circumfusus fuerat, luci, fulmineaque voci, quam inaudiebat, obfisteret. *Saule, Saule, quid me persequeris?* Annon indidem häustum studium illud quo flagrabat, mactandi se & perpetiendi quilibet illius causâ, cui fuerat tam graviter insensus? ad hocne simplicitas illum imputic inconsulta? an mens quibuldam occupata præjudiciis? an utilitatis spes proposita? at enim Patulum longè aliter affectum fuisse liquet, tuncque nihil præter scelus anhælantem, veteri legi, cuius præceptius erat defensor, non potuisse eripi, novaque, cuius eversioni studebat, lucrifieri mitiore conatu, quam prodigioso illo arque divino, quod est prostratus ac victus. *Stupemus, cum de Petro Apostolo legimus, Iudeos tef mille conciotie ejus primâ, post sancti Spiritus descensum, fuisse ad Christi Servatoris fidem adductos; sed nihil inest in eo, inquit Augustinitus, quod valde admiremur.* Videbant illi hominem, præter piscatorum artem, quam sanctitabat, rei nullius gnarus, maximè abdita Regni cælestis mysteria doctè explicantem, loquentem ore gentium omnium, &c., quod miraculi genus erat hæc tenus

Etens inauditi, eo sermone utentem, qui tot simul intelligeretur, quot ex cunctis orbis partibus dies solennis in Urbem exciverat. Quæ res à Lucâ prodita est, & eo tempore prodita, quo, ni de ejus veritate constitisset, nunquam esset ausus evulgare; quoniam non unus duove testes inficias issent, sed orbis terrarum penè universus. Quoniam innumeri, ex ipsâ Judæorum gente, ipsius aequales, facilè potuissent Evangelistam falli convincere; quoniam ipsius impostura fidem ei ademisset omnem, & eam ipsam Religionem in invidiam vocalset, cuius excellentiam ac sanctitatem notam facere studebat. Hoc, inquam, posito miraculo, quid istuc tam mirum est, si tot Judæi christianam legem ultrò amplectuntur; &, an contrà non magis mirum videri debeat, in tantâ populorum multitudine, tam cæcos aliquot & obstinatos repertos esse, ut in suâ incredulitate permanerent? vix mens & cogitatio nostra capere potest, quâ tot mortales Apostolus Paulus è Gentilium superstitione traduceret ad Christi cultum. Verum cùm ad Ethnicos verba faceret, nonne divino sermoni miracula semper addebat insignia, quæ velut tessera quædam forent, & *Apostolatus sui signaculum.* Nonne id testatur ipse ad Corinthios scribens, monètque ipsos ut recordentur opera mirifica patrata Corinthi in eorum

1. Cor. 9.

R.P. Bourd. Quadrages.

T

ocu-

oculis? si commentitia fuissent miracula illa, an ita esset eos allocutus? qua id fiducia facere audeat? an eos ipsos, an conscientiam ipsorum appellat, ac mendacio ministerii sui minuat auctoritatem, & imprudens destruat, quod velit ædificatum? quævis quibus vincis Augustinum tam arctè sibi devinctum Ecclesia teneret? annon miraculis magnâ ex parte, quod confitetur alibi; &, an aliis opus habuit quævis oculis ipse suis usurpaverat? non fuit instar omnium insigne illud editum Carthagine in personâ christiani cuiusdam, subitâ Stephani protomartyris ope, sanati, cuius Augustinus spectatorem fuisse se testatur, dum rem gestam accuratissimè describit in libro de Civitate Dei. Ut fuisset ad eam usque diem fidei non admodum firmâ, non debuisset hoc unum in omnem vitam cum confirmare? dicemus Augustinum mente fuisse non satis sanâ, qui, quæ non videret, videre se crederet? impostorem dicemus, qui fabellis amaret anilibus hominum illudere credulitati? at quoniam utrumque absurdum est, quidni cùm Vincentio Litineni colligamus, quemadmodum orbis conversioni miracula conduxeré, ita conversione orbis miracula firmissimè comprobari.

Quo loco, christiani Auditores, non possumus summam Dei sapientiam ac providentiam satis suspicere atque admirari, qui

mij.

mysteria ab humanâ ratione remotissima noluerit credi à nobis, nisi post edita ab ipso, quæ naturæ vires longè multumque superarent. Nobis enim illa mundi conversio, tot nixa miraculis, miraculum est non æternum modò, sed & miraculorum omnium, quorum exitus est & effectus, aperta probatio. Quæ cùm ita sint, his Deum verbis, quæ sunt Richardi à Sancto Victore, meritò nobis compellare liceat. *Domine, si error est quem credimus, à te decepti sumus. Quid ita? quoniam, ut subjungit idem scriptor, iis signis prædicta est illa Religio, quæ non nisi à te esse potuerunt.* Ita se res habet, christiani Auditores; at illa ipsa miracula vennient in partem judicij nostri: pudorem imponent coram Judice Deo: sed in iis præfertim miraculum maximè insigne, orbis videlicet universi ad Christi fidem traductio. Ethnici illi, illi Idolorum olim, dein veri Numinis cultores, insurgent in nos, partes agent accusatorum: *viri Ninivite surgent in Matth. 12. Judicio.* Quid sunt autem contra nos dicunt? ah! quid non dicant hi, & quid nos ipsis jam dicere in nos ipsis non convenit? etenim si nos nobis paulum æqui fuerimus, summo non dico pudori, sed & formidini nobis esse debet, fidem illam tam efficacem olim, nunc tam languidam, tam otiosam, inter densissimas Idololatriæ tenebras, in tantâ scelerum colluvione, tantam peperis-

T 2

se

te morum sanctimoniam , nec posse jam impetrare à nobis , ut vel levissimè mores emendemus ; ut ad breve tempus redeamus cum Deo in gratiam ; ut breve cum virtutis divortium faciamus. Si nobis lux adhuc aliqua suppeditat , christiani Auditores , non terrere nos debet hæc cogitatio ? fidem illam , per omnes hujus universitatis partes tam stupendo constitutam progreßu , nondum firmas in nobis radices egisse ? ore & verbis eam confitemur : signis eam non nullis indicamus : cultu sumus & externis cærimoniis christiani ; at nunquid corde & animo ? in corde autem fides residere potissimum debet , inde ut exeat in manus & operibus nostris omnibus pretium addat.

Quam amplam nobis tacitæ reprehensionis materiam datura est hæc cogitatio , ni planè sint extincti in nobis cælestis gratiæ sensus ; fidem illam , humanas omnes vicisse potestates conjuratas in se , nec potuisse adhuc vanas quasdam in nobis difficultates perrumpere ? quid enim nos moratur ac retardat ? vesana appetitio , fordidi quæstus & honoris tuendi acrius studium , voluptas fluxa , difficultates , quas mens augeat nostra , nec superare fides illa , quamquam victrix , valet ? quam ampla damnationi surget seges , istuc in amaritudine anima mea si recognoscere libeat , ac retractare me.

mecum, fidem illam sustinuisse se, imò inter accerrimas invaluisse persecutionum procellas, & per me quotidie cogi vanis cedere tempestatibus, quas in mea persona mundus in eam excitat, puta verbi, joci liberoris aculeis, humano respectui, aut inertiae potius meæ? en quippe vitæ meæ intemperies ac probrum. Si eo essem animo, ut contemptis mundi rumoribus, planè concederem in partes virtutis, à multis jana annis essem in gratia cùm Deo. At quoniā mundi vereor ac metuo censuram, nec possum id à me impetrare ipsi ut displiceam, hæreo ibi deses, fidemque peccati comprehendere fœdè vincitam, etiam invitus, teneo. Ah! quam apud te, Domine Deus, excusationem adhibeo, cùm ostendes, fidem illam, quæ cunctos Idolatriæ ac superstitionis elicit errores, expellere atque exturbare nondum potuisse, nescio, quot falsa principia ac dogmata, quæ mentem meam penitus occuparunt? qua utar defensione, cùm docebis, fidem illam quæ Cæsarum superbiam Crucis humilitati subjecit, mundanam hanc vanitatem, arcanam hanc ambitionem, vitiōsum hunc mei ipsius amorem, qui ruinæ meæ causa prima fuit, ex animo meo extirpare nunquam potuisse? denique quid dicam, cùm demonstrabis, fidem illam, quæ sanctissimis suis legibus mundum emendavit ac correxit universum, non valuisse, qui

T 3

penes

penes me est, pusillum quemdam mundum, mihi multò perniciōrem, quām sit externus ille mundus, qui nos ambit, emendare? eritne in me, quo harum accusationum pondus sustineam? an eas refundam in te, Domine Deus? an fidem ipsam accusabo? dicam, non sat altas in me radices egile; non sat de illā mihi suisse persuasum, ut ea permoveri me sinerem? fortassis ah! jam eō prorupit infidelitas nostra, tali ut se praetextu, quasi præsidio munire ac tutari studeat. Sed ille idem prætextus gravioris culpa reos nos faciet; Deus enim infidelitatem nobis nostram ob oculos ponet velut prodigium, quod opponimus christianæ fidei miraculo. Prodigium non jam divinum, sed humanum ac nostrum; de quo superest ut in altera concionis parte dicamus.

PARS II.

Infidelem esse, nec ullam unquam habuisse fidei christianæ notitiam, sors hominis est, quæ, quantumvis funesta sit & calamitosa, nihil habet tamen, si rectè intelligatur, quod valde mirum ac prodigiosum videribeat. Ita infidelitas, inquit Chrysostomus, in Ethnico potest esse cæcitas, eaque culpanda; at cæcitatem illam, tamersi culpandam, prodigium esse non semper dixeris. Igitur ut rectè percipiatur infidelitatis prodigium, proponi ac spectari illud debet in homine christiano, qui, pro variis, quibus

abri-

abtripi se finit, appetitionum formis, aut fidem abnegat, aut corruptit, aut cum eâ non consentit, cum eâ pugnat. Fidem abnegat, credendi licentia, quæ facit ut jugum excuriat illius, & sensim ea nascitur in ejus mente. Fidem corruptit, arcano, aut aperro etiam, errorum, qui ei adversantur, studio, præsertim hæreseos ac schismatis, quæ, dum eam divellunt ac scindunt in partes, eidem sinceritatem & integritatem suam necessariò detrahunt. Non consentit cum fide, cum ea pugnat, intemperatis videlicet moribus, qui eam in honestant, vitaque licentiore, quæ in illius opprobrium cedit, & aliorum offensionem. Quæ tria in homine christiano eodem & vitioso, monstrosi quidam habent, & à me propterea non jam mala simpliciter, sed malorum prodigia vocantur. Tergemina vivendi conditio, in qua, vel si id unum spectetur, quod prodigium apertum haberi potest ac debet, invictas Deo damnationis causas homo suppeditet. Tria hæc, quæso, cognoscite. Atque ut exordiar ab eo, quod gravius est, scandalique & majoris offensionis ansam aliis præbet, licentiam illam dico credendi, quæ abit in morem, & posita est in eo, ut fidei quis nuntium remittat; an non mirum est, homines reperiri christianis legibus imbutos ab ipso ortu, qui videri voluat aliis in omnibus & eruditione & prudentiâ prædicti,

T 4

prola-

prolabi ad impietatem, abjecere fidei jugum
interius, & ita quidem abjecere, ut impietatis
causam ipsimet ignorent, certe nullam
proferre valeant, non dico solidam & pro-
babilem, sed ejus natura, ut vel ipsorum eti-
am stomacho ac judicio satisfaciat? fidem
illam, cuius charactere per baptismum sunt
insigniti, & per quam Christi gaudent co-
gnomine; fidem illam, si quidem vera est,
tam necessariam, & ex qua, ipsis etiam judi-
cibus, salus pendet aeterna; fidem illam,
per quam unam, quod eos non fugit, veni-
niam sperare eos oportet a Deo, si qua illis
veniae spes affulget; fidem illam, ex qua se,
si judicium illis aliquod est subeundum, ju-
dicandos satentur, nonne, inquam, permis-
sum est, eos fidem illam abjecere? quoniam
autem modo? cæcorum & amentium ritu,
nullo examine prævio, nullâ rei cognitione,
mentis astu, cupiditatis vi, levitate, incon-
stantia, vanâ ostentatione, pudendo sedu-
rum libidinum studio, sapientiam præferen-
tes vix puerilem in re tali ac tantâ, in qua
sempiterna fors vertitur. Quis hoc capiat?
ea tamen est hoc seculo calamitosa flagiti-
orum penè omnium & impiorum homi-
num ratio. Inspicite proprius vitam ipso-
rum, & recognoscetis illos ex iis signis qui-
bus eosdem descripsi. Etenim si eorum
quispiam post maturam deliberationem, lo-
gamque mentis contentionem, omnibus,
quoniam

quantum fas illi est, ritè, suisque ponderibus
expensis, statueret tandem fidei castra de-
serere, indolerem utique ipsius calamitati, &
haberem istuc pro pœna longè gravissima,
quam Deus hac in vita sumere de eo possit,
quum, teste scripturâ, gravius nunquam ple-
ctat, quam cum cœcas hominum mentibus
tenebras offundit: *excœca cor populi hujus.* *Isai. 6.*
Verum enim verò nihil haberet ea res valde
prodigiosi; etenim vel in ipsâ ejus cœcitate
resideret adhuc fidei bonæ particula quæ-
dam, qua fieret, si non venia, certè commi-
seratione aliquâ dignus. At ij, cum quibus
est mihi nunc sermo, eoque in numero cen-
seri velim plerosque nostræ hujus ætatis im-
pios, quos inter agere nos est necessè, satis
intelligunt, non eâ se via pervenisse ad sum-
mam impietatem ac licentiam, & consilium
de fide deserendâ initum ab illis, non suisse
tardæ lentaque deliberationis fructum. In
quo aliunde (sinite me id animadvertere
obiter) quamquam excusationem nullam
habeant apud Deum, perfugium tamen il-
lorum, ac veluti solatium quoddam fœse mi-
hi ostendit, cum saltem constet, vita licen-
tiam & impietatem nullis fultam rationibus
ac principiis, facilius excuti, quam quæ, ex
ratiunculis ac sophismatibus, in privatam o-
pinionem & consummatam impietatem co-
luit. Ut ut est, infidelitas quam hic impugno,
& videtur magis vulgaris, inficiari nequit,

T 5 habere

habere se hoc proprium, ut apertè temera-
ria sit & rationis inops. Etenim si impium
scisciteris ac roges, cur credere desierit quod
olim credebat? videbis, num in ejus defen-
sione solidi verique species aliqua reluceat.
Quare ex ipso, num diu multumque ratio-
cinando, demonstrationem aliquam novam
adinvenerit, contra fidem quam loquenti
Deo tribuendam olim duxerat; percontare
rursum & coge respondere ex animo, an res
perpenderit, an verum investigando mente
purâ ac defacatâ, ita se tandem comparave-
rit, fas ut illi esset ejus lumine collustrati;
num eos adhibuerit in consilium, qui erro-
res ejus depellere possent, & dubitationes
eximere. Num volutarit uterum Patrum
monumenta super his quæstionibus, quæ
non sunt ipsius stomachi, quoniam eas non
percipit, nec id agit, eas ut percipiat; num
seriò in intimas quæstionum difficultates sit
ingressus; denique nihilne unquam præ-
termiserit eorum quæ facere convenit in tali
causâ hominem bene sanum & judicii li-
mati, ad verum falso dignoscendum. Percon-
tare, inquam, hæc omnia, respondeatque
non fictè, & fatebitur, se in exquirendâ ve-
ritatè, tam acrem curam, tam diligenterem ope-
ram non posuisse. Atqui nihil non horum
factum oportuit, priusquam audaci gradu fa-
tales lineas transiret, revulsisque fidei repa-
gulis subduceret se ipsius imperio. Subdu-

xit illi se tamen, Auditores christiani, idque labore multo leviore. Animum induxit non amplius credere, & induxit sine argumentis quæ convincerent, temerè, incogitans, futuri securus, nihil habens in horrida illâ voragine, in quam ruebat præceps, anchoram ubi figeret. Hoc ipsum est utique quod prodigium appello. Quot sunt autem è mundanis hominibus ad quos attinet hoc prodigii genus? atenim, inquies, quando rationem impietas illa auctorem non habet, qua viâ eò perversitatis & infidelitatis pervernit homo Christianus? pervenit ab! christiani Auditores, iterum dico, pervenit eò perversitatis, mille modis, qui cum sapientiæ legibus omnino pugnant, & eò magis habentur à me prodigiorum totidem loco, quòd à recta ratione longius illi discidunt. Fidei suæ nuntium remittit; quî? istuc cognoscite, christiani Auditores, nec probationem aliam expectate, præter experientiam vestram & quotidianum usum, qui vobis cum mundanis hominibus intercedit. Fidei suæ nuntium remittit, vias ut sequatur nulli ante tritas; ut ridiculè gloriati possit, se non sentire cum cæteris; ut dicat auditæ non prius; ut cunctis mortali bus oppedat; ut Religionem animo sibi singat suos ad mores compositam; Numen cælestè suum ad sensum; providentiam arbitrariam, & qualem imaginari libido fert;

syste-

systemata communis, quæ vel architecatur, vel exvertit, pro cupiditatis, qua tunc tenetur, ratione; opinionum suarum commenta sequens exco cursu, & saepius sequendo, id perficiens tandem, ut nec quid credat, nec quid non credat satis ipse norit; hodie repudians quod heri defenderat ut suum; atque ut Dei ipsius censorem agat, non jam consentiens secum. Fidei suæ nuntium remittit, ex superbia sensu, sed superbisibi non constantis; Deo loquenti rationem suam addicere non sustinens, cum ponat in virtutis loco, immo necessitatem sibi imponat, ex hominum sermonibus quotidie pendendi; indigere se confitens in negotiis compluribus terrenis, alieno ductu, cum in cælestium rerum investigatione, viam sibi satis sapere videatur, ut ducem præter se non admittat ullum; atque, ut loquuntur Hilario, inscitiam suam agnoscens in minimis naturæ arcanis, de divinis ac reconditionibus fidei mysteriis audacter pronuntiat. *Æquanimiter in terrenis imperitus, & in Dei rebus impudenter ignarus.* Fidei nuntium remittit, ex utilitate pariter ac desperatione; quoniam illi moleste fides obstruit sua, quoniam voluptates interpellat, consilia disturbat, reprehendit facta injuste, nec alio pacto acres valet remordentis conscientiæ stimulos frangere; malens fidei planè expers vivere, quam habere quæ dies noctes.

noctesque immitem in se censuram exerceat, quæ condemnnet. Ac per rationis intemperiein, quæ peccatum solet s̄apius subsequi, r̄es sibi tales esse persuadens, non quales sunt reipsa, sed quales optat, & utilitas ipsius poscit; quasi sit in ejus potestate, ut existant illæ vel non existant, & ex utilitatis ipsis ratione veritas illarum, aut falsitas pendere debeat. Fidei intuitum remittit, ex anticipata opinione, cunctis aliis in rebus videri volens ab omni vacuis præjudicio, cùm nulla non in te, quæ pertineat ad Religionem, vitio illo laboret; à nulla abhorrens quantumvis incredibili & absurdâ philosophi recentis opinione; cùm aliquod Ecclesiæ decretum agitur, ad illud perstringendum & proculcaridum naturâ suâ semper proponens ac paratus; semper metuens, ne facilior, nūquā metuens, ne sit remissior ad credendum; removens à se ea super te, simplicitatis suspicionem, ut vitium, gravitatis alterius vitii, hoc est pertinaciæ, admodum securus. Uno verbo rem ut absolvam, ab eo declinans tanquani à pusilli abjectique animi notâ, quod nonnulla, quoad fidem, pars fuerit æquitatis; mentisque robur interpretans, quod obstinationem appello fidei contrarium. Nain ut plura dicere supercedeam de aliis, quæ ad hæc revocari possunt, impietatis generibus, sic quotidie pervenitur ad infidelitatem, sic amittitur fides.

302 *De Christiana Religione.*

fides. Amplius dico, fidem impius ille deserit nullâ ratione adductus, sed quodmum magis videatur, adversante etiam & repugnante ratione; ac, cùm Abrahami sanctitas accreverit ex eo maximè quòd crediderit contra fidem, quòd speraverit *contra fidem* ipsam, sic hominis impii, ex eo quòd desciscit à fide, quod fidem deserit contra rationis, prudentiæque ipsius ductum, fit cumulatior improbitas. Fides enim illa quam profitemur, motivis, ut vocant, innititur, & argumentis, quæ sumpta seorsim, possint utique nobis esse supremæ cujusdam rationis loco; sed collecta in unum, simulque sumpta, divini quiddam in se continent. Et verò tam valida visâ illa sunt, ut iis sapientissimi mortalium permoti atque impulsu fuerint ad credendum. *Quid agit Impius?* callum animo sibi obducit; motiva illa & argumenta verbis elevat, detrectatque malignè. Ponamus exemplum in miraculis, quando in iis concio nostra omnis vertitur. Ostendis, christianam fidem miraculis insignibus fuisse confirmatam. Ea falsi insimulat, testesque omnes, qui ea litteris prodidere, & eorum se testes oculatos profitentur, & affirmant. Ac quoniam fuisse in iis miracula quædam maximè contestata, de quibus solis & ago, & agere oportet Evangelicum præconem; miracula, inquam, nota melioris, quæ velut ordines ducunt, & christiani

stianæ Religionis firmissima sunt funda-
menta; miracula, quæ vel ipsi recognoscunt
hostes fidei, argumentis probata omnibus,
queis fidem & auctoritatem habere factum
aliquid potest, & coargui nequeunt, ni po-
nuntur tanquam certa, quæ nemo sanus di-
xerit; Evangelistas, v. causâ, suisse im-
postores & insanos. Impostores, qui conspira-
rint in fraudem nostram. Insanos, qui ut im-
posturam suam defenserent, ad exquisitissi-
ma dare se supplicia non dubitarint. Pau-
lum Apostolum viâ damascenâ falsò sibi vi-
sum de caelo percuti & affligi ad terram, in-
poni ab eo, aut Corinthiis potius illudi, cùm
jubentur redire in memoriam miraculorum,
quæ fuerant ab ipso coram iis edita; suisse
Augustinum mente imbecillem, qui popu-
lari & ipse superstitione captus, vidisse se
Carthagine putaret ac testaretur, quod re-
quidem ipsa non viderat. Quoniam, in-
quam, sunt hujus generis miracula, nec eo-
rum aliter vim eludat impius, quam opinio-
num tam absurdarum commentis; eas ad-
mittit quantumlibet incredibiles & absur-
das; eas adoptat: quod pudeat dicere, co-
gitare non pudet, & quod canâ vetustate ac
sanctimonia probatissimi quique credidere
auctores, audacter inficiari. An res ulla por-
tenti ac prodigijs nomine dignior? usq; ade-
one, Domine Deus, impietatis tabo deprava-
ri mens hominis credenda, & quo tempore

à te

à te avertitur, in tam denses tamque horridas
tenebras immergi ? argumentum hoc si,
quam latè patet, persequi velim, finem non
inveniat otatio. Quod ad alterum prodigium
attinet, leviter tantum attingam ; fidei dico
corruptelam, arcano vel etiā aperto erro-
rum, qui cum ea pugnant, studio, ac nomina-
tim Hæreseos. Qua in abyssō fatebatur olim
Tertullianus hætere se, quoties illam & divi-
na judicia scrutari vellet. Qua tamen in aby-
ssō dicere ausim non via illi flagitia quæ-
dam, quæ sese invidem non extulere nisi
multò post. Etenim Hæresi non spectata in
se, quæ priscis Patribus ceu monstrum quod-
dam visum est ex iis omnibus conflatum vi-
tiis, quæ mentis humanæ pravitas procreare
ac gignere ex sese valet ; satis mihi sit post
doctissimum hujus ætatis Cardinalem anim-
advertere hoc loco, è tot christianis, qui fi-
dem suam postremis his temporibus sive-
runt hæreseos veneno corrumphi, vix paucos
aliquot repertos, quos bona sua fides excu-
set, non dico apud Deum, sed apud homines
ipsos, atque adeò quorum apostasia prodigiū
genus quoddam meritò numeretur. Satis
mihi sit, si per temporis angustias liceat, è
Catholicis innumeros vobis ostendere, qui
imperitam multitudinem sequuti, abrepūq;
torentis impetu, transibant in castra Calvi-
ni ; illi doctrinâ nondum cognitâ, nec de re-
bus, quæ in controversiam vocantur, eno-
dandis

dandis & explicandis valde solliciti; hi cūm
de novellæ doctrinæ falsitate esset fortassis
omnino persuasum. Quot enim tunc reperti,
qūibus Calvini de hominum reprobatione
dogma quamquam horrore esset, illius tamen
partes acrī studio defendebant. Quod si qua-
rere libeat, cur ergo ad eum se doctorem ap-
plicarent illi. Cur? aliud prodigii genus est
non minus stupendum. Respondeam enim,
testesque in id essent historiæ omnes, solitos
eos agi maximè indignis & injustis rationum
momentis. Alios ex quadam animi acerbitate,
occultoque in Ecclesiam & ejus opinio-
nes odio. Fuissent illi haud dubiè Ario vi-
vente, Ariani: Pelagio, Pelagiani: alios, pri-
vatis quibusdam simultatibus, veritate in tamen
impugnantes, quoniam tuebantur illam
ipsorum adversarii; tandem certi defen-
dere, si quos habebant in hostibus, eām im-
pugnare essent agressi: rapti è nonnulli sœ-
dæ utilitatis, multi partium studio: hi ex ma-
ligna curiositate, utque sœderatis & ipsi asci-
scerentur, illi, ex misera ambitione, atque ut
essent novæ militiæ duces & quasi signiferi.
Principes, profanis politicisque rationibus
adducti, & quoniam è rebus id suis esse duce-
bant; minores, cogente necessitate, & quo-
niam pendebat è dynastis ipsorum fortuna:
matronæ nobiles, per vanam affectionem
doctrinam & ingenium ostentandi; viri ma-
gis vano in easdem obsequio, ut Religionem

R.P. Bourd. Quadrages.

U

illi

illi suam ad carum etiam nutum fingere & accommodare non dubitarent: qui mediocri erant ingenio, ut existimationem colligerent, quæ novitati solet adhærescere, qui mentem fortiti fœliciorem, ne in odium incurrent novatorum, & venenatis eorum telis petrentur: amici ab amicis, propinquia propinquis deliniti atque pertracti; vulgus, hand aliâ ratione, quam quod eò passim ibatur ab omnibus, & mos ita serebat; pro se quisque, suæ ut indulgeret cupiditati: non sunt cuncta hæc, Auditores, in prodigiis ponenda, in illicque prodigiis, quibus & ipsa fides nostra concutiatur, ni nos cōfirmet Pauli prædictio, & multò ante tentatione tam gravi provisa, monuisset, hæc non solum terris offendenda portenta, sed & necessaria esse ad Electorum discriminem. *Oportet hæreses esse, ut, qui probati sunt, fia manifesti.*

1. Cor. 11.

Sed ne diutius in his immoremur, christiani Auditores, eo in prodigio concio nostra desinat, quod ad nos attinet, nec jam sum est aut in abdicatione, aut corruptela christiane fidei sed in funesta, quæ inest nobis, fidei mortuæque distantia. Nimirum christiani sumus, & vivimus Ethnorum ritu; fidem habemus animo tenuis & cogitatione; ratio nostra omnis infidelitatem meram redolet; aliter agimus, aliter sentimus. In reliquis facta nostra pulchre consentiunt cum opinionibus ac sententiis nostris,

stris, amamus, odimus, aduersamur, sequimur, patimur, aggredimur pro intelligentia nostræ vi ac modo. In iis solis rebus, quæ ad salutem animæ pertinent, per summè deplorandam perversitatem, refugimus ab eo, quod summum bonum nostrum judicamus, quod, vel nobis judicibus, summum malum est, sectamur; violamus, quod cultu dignum credimus, colimus quod contemptu; abhorremus salutis nostræ præsidia; deperimus, quæ certæ sunt exitii nostri causæ. Si re, quemadmodum & nomine, christianissimus, vita nostra, inquit Hieronymus cum fide congruens, juge quoddam miraculum videri posuit, at prodigiis nihil habeat. Si paganism religionem, citra fidem in Christum, profitentes, toti simus in curando corpore, in demulcendis sensibus toti, quantumvis perdita sit ac profligata salus nostra, nihil flagitiosa vita nostræ ratio habeat pravæ naturæ propensioni non consentaneum. Atenim credere, morésque præferre infidelium, hoc utique est, quod prodigium appello. Prodigium tamen, quod non agnoscunt impii, dum vitam contendunt & fidem inter se jugatas ac connexas; semper mores similes esse fidei, fidem moribus ut flagitia sua, quasi pro suo jure, in persuasionis defectum, nunquam in malitiam suam rejiciant. At non valde operosum est, errorem hunc eripere illis, cùm difficilius non sit, contra fidei, quam habeas,

U 2

agere

agere quiddam, quām contra rationis dūctum. Id autem ipsis, quod & ultiro fatentur, non quotidie usuvenit? faciamus ah! christiani Auditores, faciamus ut cesseret tam domesticum, tam familiare prodigium. Consentiamus nobiscum ipsi. Consentiant mores cum fide quam profitemur. Quid alioqui non metuendum nobis ab ea fide profanata, læsa, contempta? veniat illa in penitentia nostræ partem, si ab hujus exercitiis descivimus; si in illius sumus salubre curriculum regredi, aut si nunquam eō sumus egressi, adjuvet illa constantiam nostram. Divinæ lucis, qua nos collustrat, ductum subsequamur, neii nos cupiditatibus cæsisque carnis appetitionibus sœdē mancipando, prorsus illam extinguamis.

Humanæ sortis arbiter, Deus, sunt ah! queis noxas nostras castiges, non una in iustitiæ tuæ thesauris flagella. Feri, Domine, feri, ac si cunctis necesse est temporariis calamitatibus nos premi, metitis, ne patce: fidem, traditum à te munus, sinceram & integrām, bonus, conserva. Neque hoc satis est. Acue, excita, revoca fidem illam languidam, depositam, imò, opera bona si defint, emortuam fidem, tantum in nobis, & quantum vivet, in eâ & per eam vivemus; nec aliò nos, quām ad sempiternam cæstium beatitatem, perducet.

Amen.

IN